

Nouhaila Laarossi Morjan

**L'IMPACTE SOCIAL EN ELS INFANTS GENERAT PER LES
NOVES TECNOLOGIES A LES AULES**

TREBALL DE FI DE GRAU

Dirigit per la Sra. Elisa Abellán Hernández

Grau de Treball Social

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Tarragona

2021

Motivació

Quan vaig triar estudiar el grau de treball social, una de les meves principals motivacions van ser les meves ganes per poder incidir de manera positiva en la nostra societat. Els trastorns i efectes causats per elements que poden arribar a generar conseqüències sense la necessitat que hi hagi una substància tòxica present sempre m'han cridat l'atenció. Sense dubte tenia clar que volia enfocar el meu TFG cap a aquesta direcció. Dins d'aquest àmbit tan extens i divers m'he decantat pels efectes socials que comporta la implantació de les tecnologies a les aules en infants del cycle inicial d'educació primària.

Entre les meves motivacions es troben els records que conservo de la meua estada en l'etapa de la primària i sobretot al cycle inicial. Un cop iniciada aquesta etapa una de les competències requerides era la capacitat de comprensió lectora i saber llegir. En el meu cas recordo aquest fet de manera desagradable, ja que no ho vaig assolir de la forma que estava pautat en el currículum acadèmic. Aquest fet em va influenciar notòriament, ja que quan veia que la resta de companys ho havien assolit satisfactòriament em causava malestar. En l'actualitat em pregunto quin hauria estat el resultat en el cas d'haver disposat de recursos tecnològics a les aules així com suport i eines que acompanyessin aquell procés d'aprendre a llegir a més a més del suport que rebia dels professors amb la finalitat de poder reforçar-ho. Per últim, la meua darrera motivació es troba generada en les optatives cursades durant el grau. Per una banda, *Intervenció social en l'àmbit de les addiccions*. Aquesta optativa m'ha permès formar-me millor sobre aquest gran àmbit. I l'optativa de *Treball social i infància*, m'ha apropat a conèixer millor l'àmbit dels infants i la importància que té tot allò que els envolta. Molts cops erròniament es considera que els infants no són plenament conscients dels successos que els envolten, però evidentment no és així. Es relacionen i són influenciats permanentment per tot allò que els envolta. Per tant, en aquest cas, quin és l'impacte social que està causant en els infants el paper de les TIC dins les aules?

L'impacte social en els infants generat per les noves tecnologies a les aules

Nouhaïla Laarossi Morjan

Resum

L'objectiu del present article és demostrar l'impacte social que l'ús de les TIC a generat en els infants del cicle inicial d'educació primària prenent com a referència les teories de psicologia evolutiva d'Erikson, es presenten les etapes evolutives dels infants i els efectes associats. Seguidament s'analitza l'escola i el seu rol educatiu i socialitzador. L'anàlisi pràctica es focalitza en l'experiència personal i reflexió de docents de diferents centres educatius respecta a la implementació de les TIC a les aules d'educació primària. Més endavant, es realitza una aproximació a la realitat mitjançant una metodologia qualitativa que analitza el procés d'implementació de les TIC a les aules, a més de considerar la normativa aplicable en el disseny del currículum. Els resultats han mostrat un acord unànime entre els docents a favor de la implementació de les TIC i paral·lelament es manifesta la necessitat de millorar la formació i el seu ús.

Paraules clau: TIC, educació primària, cicle inicial, impacte social, socialització.

The social impact on children generated by new technologies in the classroom

Nouhaïla Laarossi Morjan

Abstract

The objective of this article is to demonstrate the social impact that the use of ICTs has generated in children in the initial cycle of primary education. Taking Erikson's theories of developmental psychology as a reference, the evolutionary stages of children and the associated effects are presented. Furthermore, school and its educational and socializing role are then analyzed. The practical analysis focuses on the personal experience and the reflection of teachers from different educational centers concerning the implementation of ICT in primary education classrooms. Further on, an approach to reality is made through a

qualitative methodology that analyzes the process of ICT implementation in classrooms, considering the applicable regulations in the design of the curriculum. The results have shown that there is unanimous agreement among the surveyed teachers in favor of ICT implementation, the need to improve its training and its use.

Keywords: ICT, primary education, initial cycle, social impact, socialization.

Introducció

Des de l'arribada de les tecnologies a la nostra societat el seu paper ha anat incidint i incorporant-se en tots els àmbits de la nostra vida. Tal com indica Saez, J.M. (2012) *“Els constants canvis i evolució de la societat respecte a l'ús de les tecnologies en general, i en l'àmbit educatiu en particular, està potenciant un fet innegable on és important un ús de les TIC a l'escola, amb coherència i ben enfocat cap a una pràctica efectiva.”* La seva incorporació a l'àmbit de l'educació ha donat lloc a diferents opinions i percepcions a favor i en contra de la seva implementació.

Segons Bernete F., (2014) & Graells M., (2012) *“Les TIC digitals estan transformant, també, les formes i circumstàncies en què es produeix la transmissió de la informació dins de l'aula. Per això, abans de buscar l'estratègia més expedita per implementar i optimitzar l'ús de les TIC a l'aula, la pregunta fonamental que han de formular-se els docents i les institucions educatives, avui dia hauria de ser: com estan afectant les TIC al procés d'ensenyament i aprenentatge? I Quan efectiva i desitjable és aquesta transformació?”*

A través d'aquest article es presenten els diferents efectes socials de les TIC en els alumnes d'educació primària. És evident doncs que s'ha ocasionat un impacte a diversos nivells a partir de la seva incorporació. Qualsevol element integrat a un sistema prèviament desenvolupat, en aquest cas, l'educatiu, comporta i repercuteix en uns certs efectes socials. Les TIC es

comprés com una eina que permet acompanyar i reforçar el procés d'aprenentatge en tot moment a través de nous mecanismes i metodologies innovadores.

Contextualització Teòrica. Psicologia Evolutiva

La psicologia evolutiva se centra en la conducta humana associada a canvis progressius i temporitzats segons defineix Pilar., M. (2011). Els primers antecedents de la psicologia evolutiva al llarg de la història se situen entre el segle XVII i XVIII. Durant aquest període diversos filòsofs comencen a introduir diferents conceptes sobre el desenvolupament humà. Segles després s'inicia l'expansió de teories evolutives basades en les contextualitzacions prèvies dels segles anteriors. En el present s'analitzarà la teoria evolutiva d' Erik Erikson, un psicoanalític americà d'origen alemany (2008).

Psicologia evolutiva infantil. Etapes Desenvolupament Segons Erikson

L'autor a través de les seves diferents obres i treballs transmet aportacions diverses a la psicologia evolutiva. Una de les seves obres més destacades és la *Teoria del desenvolupament de la personalitat* (Erikson, 1950) englobada com a teoria psicosocial.

En aquesta teoria Erikson presenta vuit etapes psicosocials:

- Primera etapa vital. Infància: Confiança vs. desconfiança
- Segona etapa vital. Primera infància. Autonomia vs. dubte i vergonya
- Tercera etapa vital: El joc. Iniciativa vs. culpa
- Quarta etapa vital. Edat escolar. Laboriositat vs inferioritat
- Cinquena etapa vital. Adolescència. Identitat vs. confusió d'identitat
- Sisena etapa vital. Adultesa. Intimitat vs. aïllament
- Setena etapa vital. Maduresa. Productivitat vs. estancament
- Vuitena etapa vital. Vellesa. Integritat vs. desesperació

L'autor a través de la seva teoria presenta un seguit d'etapes que comprenen des del naixement fins abans d'iniciar el procés de transició a l'adolescència de la cinquena etapa. El motiu d'aquesta selecció d'etapes és perquè es correspon amb la franja d'edat dels infants seleccionats per valorar l'impacte social generat per les noves tecnologies a les aules. A més a més, a través d'aquestes diferents etapes es poden valorar i reconèixer els diferents canvis i transformacions que caracteritzen cadascuna de les etapes per a poder entendre millor els canvis ocasionats i conseqüències socials produïdes per l'ús de les TIC en aquest grup de població.

La **primera etapa** s'inicia amb el naixement i té una duració d'un any. Aquesta es caracteritza inicialment per la capacitat que presenta l'infant per a poder afrontar la primera crisi on a través dels seus mecanismes biològics s'enfronta a aquest primer procés de confiar o no confiar en tot allò que l'envolta. El primer agent amb qui interactua és la mare. Aquest fenomen també es correspon amb la coneguda etapa oral que estableix Freud. L'infant comença a desenvolupar la capacitat de confiar en el moment en què les seves necessitats d'alimentar-se són ateses sense que aquest procés comporti un alt sentiment de frustració per la seva part. A més a més de sentir-se atès respecte a les necessitats orals també serà clau l'atenció, l'amor i tota l'estima que la mare li transmet.

Aquest estadi condicionarà les capacitats que desenvoluparà l'infant amb la societat que l'envolta per tal que es mostri segur, alegre i positiu amb l'entorn exterior. El fet de no assolir aquest estadi de forma adequada comporta inseguretats. En aquesta etapa destaca la relació que s'estableix entre la mare i l'infant, ja que determinarà diversos aspectes. L'infant necessita ser atès per cobrir les seves necessitats bàsiques, però a més a més, ha de ser una atenció de qualitat. Deixar sol a l'infant de forma repetida per exemple pot generar un sentiment d'abandonament on aquest comença a desconfiar d'ell mateix i es mostra insegur ocasionen possibles futurs traumes. Desenvolupar una confiança sana en aquest estadi és molt important perquè donarà pas al

sentiment d'esperança com relata Pérez. G, en el seu article *El desarrollo del ego. Sus ocho etapas según Erik Erikson* per tal que aquest disposi d'una visió positiva per afrontar el seu dia a dia en la societat.

La **segona etapa** comprèn des del primer any de vida fins als tres anys. Aquesta etapa es caracteritza pel desenvolupament físic i les capacitats musculars de l'infant que li permeten aferrar-se i separar-se dels elements a través de les habilitats perceptives. En aquest estadi s'inicia una afirmació del jo i pot donar pas a l'existència de demandes per part de l'infant que no siguin desitjables per la mare (Pérez, G.). Quan l'infant tracta d'aconterar les crides del seu entorn en el moment en què no ho assoleix es genera un sentiment de dubte perquè es troba amb continus fracassos i pot sentir-se refusat. Pot ocasionar aquest fenomen perquè dubte de les seves pròpies capacitats i habilitats i passa a executar només les activitats que siguin plenament segures per no enfrontar-se a situacions que generin que es qüestionin.

També hi ha la possibilitat en aquest estadi de desencadenar actituds agressives i problemàtiques. La seva falta de maduresa pot ocasionar sentiments de dubte i vergonya en aquest cas també i desencadenar comportaments negatius davant el control que se li vulgui exercir per part dels agents que l'envolten. El paper que rep la vergonya en aquest estadi consisteix en la desaprovació per part dels altres per tant predomina la valoració externa abans que l'autoavaluació (Pérez, G.)

Per tant aquest estadi es caracteritza per l'adquisició d'autonomia perquè comença a aprendre a caminar, menjar o balbucejar. En aquest estadi és important permetre que l'infant exerceixi tasques de forma autònoma i al mateix temps establir unes normes i regles.

La **tercera etapa** correspon dels tres als cinc anys. Un dels elements que es troben en aquest estadi és el desenvolupament i millora de l'autonomia, és a dir, aquesta es presenta de forma més coordinada, espontània i hàbil. Una

de les capacitats que es treballa en aquest nou estadi és la capacitat d'iniciativa, no assolir-ho com a conseqüència provocarà sentiment de culpa (Pérez, G.). A vegades aquesta iniciativa pot comportar un enfrontament entre l'infant i els agents que l'envolten i exerceixen autoritat, ja que d'alguna manera es pot arribar a sentir limitat per ells. Aquest sentiment de culpabilitat es desencadena perquè no comprendrà la reacció dels agents externs quan el que vol transmetre és aquest missatge d'autorealització i capacitat d'autonomia. Aquest estadi també es caracteritza perquè l'infant adquireix competències com per exemple caminar o córrer que no comporten un gran esforç. Per tant, el joc és un element clau que permetrà a l'infant desenvolupar-se i relacionar-se amb els iguals. Les ganes d'interactuar amb allò que l'envolta i socialitzar creixen. Una altra característica d'aquesta etapa és que l'infant fa moltes preguntes perquè la seva imaginació i coneixement han millorat notablement. El seu llenguatge també millora i l'efecte es troba també en el fet que formula més preguntes.

La capacitat d'iniciativa segons planteja Erikson està determinada pel superego. El paper que desenvolupa el superego és la de provocar culpabilitat sobre la figura de l'ego si no compleix allò que se li estableix. Com a conseqüència troba la prohibició de poder realitzar-se i expressar-se lliurement l'infant i comporta una limitació per complet de la iniciativa. Per tant, l'autor proposa que l'ego s'ha de mantenir ferma i superar el superego per a poder treballar i definir la personalitat.

En aquesta etapa rep un important paper el joc perquè permet a l'infant interactuar i interpretar accions i rols que en la vida real no és possible i a través d'aquesta activitat pot aprendre, corregir, redirigir i recrear tot allò que desitgi. Per tant, a través d'aquest element pot arribar a fer una clara divisió d'allò que és autèntic a diferència d'allò que és fals.

En conclusió un cop superada aquesta etapa l'infant podrà endinsar-se i enfrontar-se a noves situacions futures dels següents estadis. Per tant, si hi ha

un correcte desenvolupament, l'ego adquirirà objectius assolibles. En el cas que l'infant no ho assoleix desenvoluparà conductes relacionades a conformar i actuar com els agents que l'envolten desitgen, caracteritzat per la desconfiança i gelosia.

La **quarta** i darrera etapa comprèn dels sis als onze anys. En aquesta etapa el joc continua desenvolupant-se, però incorporen noves habilitats i coneixements que el nen va adquirint. Incorpora noves tècniques i metodologies, aprèn a ser premiat i reconegut per les accions que desenvolupa. Es mostra capaç de donar resposta a les demandes que li fan els agents externs que cada cop són d'un nivell més alt. Pot succeir que la naturalesa d'aquesta demanda doni lloc a un conflicte o resposta agressiva per part del nen. Un exemple d'aquesta situació es troba en l'educació formal que exigeix quedar-se assegut i en silenci per tant hi ha possibilitat que la resposta de l'infant sigui negativa (Pérez, G.). La comparació destaca en aquesta etapa, ja que les relacions amb el seu entorn cada cop són més extenses i l'infant es mostra competitiu i es compra en repetides ocasions amb altres companyes i persones del seu cercle d'iguals a través per exemple, de curses o accions que donen cabuda a la rivalitat i comparació.

Segons l'autor el procés d'escolarització comporta que l'infant s'ha d'adaptar a un motlle i no deixa espai a les capacitats limitant-lo per complet. En aquest estadi és quan comença a sistematitzar i interioritzar les normes, regles i pautes establertes per la família, l'escola i la societat Bordignon, N. (2005)

Entre les clares diferències entre Erikson i Freud tot i haver estat alumne seu, l'autor determina que les crisis i traumes no superats en etapes anteriors no comporta que no es puguin atendre posteriorment. Per tant, considera que es poden resoldre adequadament temps després.

A partir de l'enfocament d'Erikson s'observa la importància que rep la figura del jo respecta el desenvolupament afectiu i social. A través de les diferents etapes que estableix on es defineix la formació del jo. Segons

Rapaport (1959) dins d'aquest procés les relacions de coordinació recíproca per part de l'individu i l'exterior es troba representada pels diferents agents socialitzadors (germans, pares, iguals, parell, fills). Com a resultat, l'autor defineix la socialització com *un procés de relacions bidireccionals* Adrián Serrano, J. E. (2008). En les diferents etapes tant la figura dels pares com l'infant traslladen i intercanvien habilitats entre ells, aprenent un de l'altre i creixent. Així doncs la incorporació d'un agent nou dins d'aquest teixit socialització establert comportarà canvis evidents en aquest procés. L'agent en què se centra el present article és el de les noves tecnologies i l'impacte social causat per elles en les aules. En el moment en què comença a incorporar-se les TIC a les aules s'originen multitud d'opinions a favor i en contra.

Les Noves Tecnologies A Les Aules

Larry Cuban, professor a la Universitat de Stanford (2011), durant una conferència al MACBA de Barcelona l'any 2010 afirma el següent *“segons molts investigadors hi ha poques proves fiables que recolzin que les inversions en ordinadors hagin tingut resultats substancials en les pràctiques bàsiques dels professors o millorat els resultats dels estudiants. Assegurar l'accés a les noves tecnologies, doncs, no comporta cap canvi substancial en les pràctiques de l'ensenyament ni millora els resultats acadèmics dels alumnes”*. Cuban es fonamenta i ho justifica a partir dels conflictes en què es troba el professorat per seleccionar el mètode adequat per a impartir l'ensenyament a l'aula i on *s'enfronta a dos rols tradicionals; el rol emocional i l'acadèmic*.

Per una altra banda, I., Fortunato i A., Herrán (2017), cataloguen les TIC com un *recurs*. Davant aquesta assignació ho situen com un element descentrat i allunyat de la posició central que ocupa l'educació. Defineixen les TIC com un conjunt de recursos posteriors a *les tècniques, mètodes i principis didàctics*. És evident que reforcen i augmenten la seva efectivitat, però consideren un error focalitzar el procés d'ensenyament en els recursos sense tenir en compte els *antecedents funcionals*, per tant, ho descriuen com un procés on es *distorsiona la realitat educativa*. Els autors manifesten l'actuació

de nombrosos docents de diferents nivells educatius introduint les TIC a les aules a través de les pissarres digitalitzades, mòbils intel·ligents o tauletes i altres eines sense disposar d'una *formació pedagògica i metodologia prèvia*.

Paral·lelament a aquesta situació, també detecten l'aparició d'empreses proveïdores de les TIC a centres educatius. Una clara deficiència és la *falta de formació pedagògica* per part d'aquestes institucions que busquen generar benefici i els seus objectius estan allunyats de la metodologia i aprenentatges que es trasllada a l'alumnat des dels centres. Els autors critiquen el propòsit que es busca assolir proveint als centres educatius de recursos tecnològics sense tenir en consideració la *formació prioritària* que es treballa en cada centre. Conclouen el següent, "*l'ús de les TIC no ha estat el centre de la formació ni de la pràctica educativa, i si ho és, alguna cosa greu i nova està succeint: la inversió de prioritats i una carència de formació pedagògica. Seguint aquesta línia, el resultat seria una educació fràgil, modernitzada i pedagògicament contradictòria.*" Entre els motius que justifiquen la posició que ocupa les TIC els autors proposen tres possibles hipòtesis; "*el vertiginós i atractiu avenç de les tecnologies, pel qual, les TIC és aplicable a l'ensenyament, per una altra banda, es prioritza poc en la veritable educació perquè es desconeix radicalment*" segons indica Herrán A., (2014) i "*com a conseqüència se n'és poc conscient d'ella i en tercer lloc, perquè en el fons no es parteix de la formació sinó de les necessitats socials*".

Per una altra banda, d'acord amb Zarazaga J., (2006), "*les eines digitals es caracteritzen principalment pel seu caràcter participatiu en el procés d'ensenyament i aprenentatge, tant per part del docent com de l'alumna*"¹. L'autor fa una distinció dels diferents recursos i eines tecnològiques a les quals l'alumnat té accés. Entre aquestes destaca la important presència de les xarxes socials tant dins com fora de les aules i la seva forta influència, altres plataformes informàtiques com la núvol o noves eines virtuals que actuen com

---

¹Conference Proceedings EDUNOVATIC 2018: 3rd Virtual International Conference on Education, Innovation and ICT

un instrument per a recopilar informació diversa i accedir-hi de forma més ràpida i sense fer ús de paper.

La *innovació* és un element que caracteritza indubtablement la implementació de les TIC a les aules. La presència de les TIC comporta la necessitat de descobrir i assolir un *“màxim aprenentatge, la motivació de l'alumnat, afavorir la participació de la comunitat en les escoles i generar contextos on la convivència entre totes les persones sigui plenament positiva”*. (McCharen, Song i Martens, 2011). D'acord amb els autors, aquest procés d'innovació de les tecnologies dins les aules influeix notòriament en el teixit socialitzador i educatiu dels infants. La figura de les noves tecnologies, doncs, és una eina que genera un impacte transversal. No únicament incideix de forma activa en la promoció acadèmica i aprenentatge de nous coneixements, sinó que simultàniament promou un ambient i espai de treball saludable.

Pla D'Estudis Primària i Currículum Acadèmic

A través de l'explicació que presenta J.A., Comenius, considerat pare de la pedagogia, defineix l'educació de la següent manera *“tothom posseeix les llavors del coneixement, virtut i pietat, però les llavors no poden créixer espontàniament i necessiten el poder de l'educació”*. (Comenius, 1967). Per una altra banda Herbart J.F., (1985) ho defineix de la següent manera, *“cada nen neix amb un potencial únic, la seva identitat, però aquest potencial romandrà incomplet fins que sigui analitzat i transformat per l'educació d'acord amb els valors de la civilització.”* Per últim, segons refereix López. R., (2019) *“També hi ha qui diu que l'educació és una cosa pròpia dels primers anys de vida de les persones. Això equival a dir que els adults ja no ens eduquem, sinó que només ens formem, ens capacitem”*.

L'educació primària és un període acadèmic i formatiu on l'ensenyament dels infants té el seu començament un cop acabada l'educació infantil i es prolonga amb l'etapa de l'Educació Secundària Obligatòria. L'educació primària està constituïda per tres cicles. Primerament, el cicle inicial on trobem infants

de sis a vuit anys, el cicle mitjà amb infants de vuit a deu anys i el cicle superior amb infants de deu a dotze anys. Aquest article se centra en els infants de sis a vuit anys.

Entre els objectius que planteja el *Pla Educatiu del Currículum d'Educació Primària*. Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació (2017) es troba facilitar eines i establir un marc competencial dirigit a l'aprenentatge i obtenció de competències bàsiques, així com afavorir mecanismes que promoguin l'adquisició de nous coneixements. Segons refereix el *currículum d'educació primària*. Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació (2017) els objectius que es busquen assolir són *la formació de ciutadans competents, lliures, crítics, autònoms, solidaris i responsables i l'educació en el compromís individual i col·lectiu amb l'entorn social, cultural i natural afavorint l'arrelament a la comunitat i contribuint a la construcció d'estils de vida més lliures, justos i saludables*.² Per tant, a través d'aquesta definició es detalla i reforça la importància d'incidir en una clara educació en valors a més a més d'afavorir un contacte directe amb l'entorn més enllà de l'educació formal rebuda a l'escola.

En aquest cas la franja seleccionada és la dels infants que es corresponen al cicle inicial. La causa d'aquesta selecció és perquè els infants des de ben petits i en la societat actual cada cop estan més habituats i són més pròxims al maneig de les noves tecnologies. És una nova realitat a la qual encara cal habitar-se i normalitzar. En el cas del grup d'infants escollit entre les causes es troba l'estret vincle i capacitat de dominar les noves tecnologies. En l'actualitat, cada cop és més comú que davant situacions on se solia recórrer a elements i recursos més tradicionals com pot ser l'ús de jocs o altres pràctiques per a fer front a situacions que requereixen una atenció concreta acudeix més a elements tecnològics. Per tant, el rol de les TIC s'ha accentuat en les noves generacions.

---

² Extret del document Currículum d'educació primària. Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació Gener 2017. Actualitzat 2019.

Segons refereix Castells i Díaz (2001) a través d'un estudi realitzat a joves de la ciutat de Barcelona respecte a l'ús de les tecnologies com a resultat el 73,9% dels joves són catalogats com usuaris consumidors habituals d'internet. També es destaca que entre les diverses CCAA de l'Estat Espanyol es troba Catalunya i el País Basc com les comunitats on és hi ha més influència, efectes i implantació de l'internet. Entre les possibles causes d'aquest fenomen és probable que s'hagi invertit més medis econòmics o que el poder adquisitiu de les famílies és major que en altres CCAA. Per a conèixer en profunditat aquest procés d'incorporació de les TIC³. És necessari, doncs, acudir i consultar els plans d'estudi elaborats per analitzar el grau d'adaptació i procediments seguits. Així com el paper desenvolupat pels diferents professionals per tal de facilitar aquesta incorporació en el currículum acadèmic i els plans d'estudi elaborats.

Context Legislatiu i Jurídic

Respecte a l'àmbit legislatiu i jurídic a *l'article 53 de la Llei 12/2009, de 10 de juliol*, on es recull la competència designada al Govern de la Generalitat de Catalunya per elaborar el *currículum acadèmic* de cada etapa escolar i ensenyança del sistema educatiu català.

En relació amb l'Estatut d'Autonomia de Catalunya a l'article 131 es reconeix la competència de la Generalitat de Catalunya per desenvolupar els plans d'estudi de l'educació obligatòria. El currículum segons es defineix en el document *currículum educació primària. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament* (2017) està integrat per *les dimensions, les competències bàsiques i els continguts clau propis de cada àmbit, els continguts i els criteris d'avaluació de cada àrea i les orientacions metodològiques i d'avaluació, sens perjudici de l'autonomia pedagògica que la llei atorga als centres educatius.*

---

³ Tecnologies de l'Informació i la Comunicació

El *Decret 119/115, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària*. Aquest decret presenta el currículum acadèmic regulat per la Llei Orgànica 2/2006, del 3 de maig, d'educació i la normativa de desplegament. A través d'aquest decret es transmet la tasca de formar alumnes *per donar respostes innovadores en una societat canviant i en evolució constant*. Aquest objectiu està vinculat intrínsecament amb la societat canviant a la qual es fa referència i on es busca seguir innovant i canviant. “*Les tecnologies apareixen dins dels contextos educatius, els quals van augmentant de forma significativa en el seu ús pedagògic dins de l'aula*” (Fernández C., & Fernández D., & Rodríguez, 2018)

La normativa presentada per la *Generalitat de Catalunya. Criteris per a l'atenció en situacions específiques de no reincorporació al centre educatiu* (2021). Recull els diferents tipus d'*absentisme escolar* en dues tipologies. Per una banda, *l'alumnat i famílies amb por d'anar presencialment al centre i/o que es neguen a dur la mascareta*. Aquest grup d'estudiants es troba condicionat per causes vinculades amb la situació sanitària actual de pandèmia mundial. Aquest succés condiona la seva assistència als centres educatius, ja sigui per decisió pròpia del mateix alumnat o de la família. Alguns dels motius són el temor a arribar a contagiar-se o no tolerar l'ús de la mascareta. La proposta d'actuació davant aquest cas consisteix a iniciar un procés de conscienciació dels successos i gravetat a l'alumnat i/o família. En el cas de no assolir-ho s'iniciarà el procediment habitual davant la detecció d'un cas absentisme escolar.

El segon grup d'alumnes és *“l'alumnat que no s'ha reincorporat al centre educatiu que no es pot incloure en cap de les següents categories:*

- *Requereixi atenció educativa domiciliària (AED). És d'aplicació en la situació de convalescència per una intervenció o malaltia i la malaltia crònica complexa de l'alumnat que per aquests motius no pot assistir al centre educatiu durant un període superior als trenta dies, d'acord amb la vigent Resolució EDU/3699/2007”.*

- *La situació de Covid-19 ens demana una proposta educativa personalitzada per a l'alumnat no reincorporat als centres educatius.*
- *Alumnat amb malalties cròniques complexes d'elevada vulnerabilitat enfront de la Covid-19*
- *Alumnat que conviu amb una persona que presenta una malaltia molt greu i d'elevada vulnerabilitat enfront de la Covid-19.”*

En aquest cas es desconeixen les causes de la no assistència i s'assumeix que no estan relacionades amb la Covid-19. El procediment a seguir és el mateix que l'anterior. *“S'inicia el circuit habitual respecte de l'alumnat amb absentisme escolar”.*

A través d'aquesta normativa s'ha generat un grau de desigualtat el qual comporta que l'alumnat aïllat al domicili per causes diverses es pugui arribar a trobar limitat per accedir a les tecnologies. Davant les diferents situacions que són un impediment per a poder acudir al centre educatiu es planteja la possibilitat de desplegar un procés d'educació a domicili. En el moment en què es fa aquesta proposta s'està generant una desigualtat perquè no tot l'alumnat té els recursos disponibles per a seguir el procés educatiu des del domicili.

Davant la situació d'emergència sanitària és essencial la flexibilitat i tenir present en tot moment la diversitat de situacions que es poden donar en els diferents domicilis. Això implica no crear barreres i limitacions que dificultin el seguiment de les classes des del domicili. En aquest cas, a través d'aquesta proposta s'ha pogut incidir encara més en l'augment de l'aïllament dels infants, i com a conseqüència, produir un increment de diverses patologies per aquest aïllament.

L'Escola Com Agent Actiu De Socialització

L'escola d'acord amb Musitu, G., Moreno, D., & Martínez, M. (2005) *“és una institució educativa i un context de socialització”*. Entre les funcions educatives que se li assignen es troba el rol d'agent socialitzador. Aquesta és compresa

segons (Flores R i Diana E., 2010) com *“el procés de contacte i interacció que els infants han de realitzar respecte de les altres persones. Aquest procés consisteix en la construcció progressiva que permet l’apropiació de les característiques observades en el seu entorn”*. Una altra definició que presenta l’experta en educació, Lucía Moreau (2010) *“és un estat d’un subjecte que li permet conèixer, comunicar-se i tenir una conducta d’interacció amb el medi físic i social, acord amb la seva societat. Però també constitueix un procés a través del qual un subjecte adquireix les pautes socioculturals del seu entorn”*.

Així doncs, l’escola actua com a mitjà educatiu i socialitzador a través de la transmissió de les normes, coneixements, pautes i diferents formes d’interacció. És per tant, a través d’aquest procés on s’ha incorporat el rol de les TIC sent una eina que incentiva les relacions. La figura de les noves tecnologies, com a eina i suport en el procés educatiu intervé notòriament en la socialització de l’alumnat de manera permanent. Dóna pas a una relació que requereix un contacte permanent dins del context educatiu on es produeix. Aquesta interacció es dóna de forma permanent tant amb els recursos tecnològics com amb el grup d’iguals i equip docent.

Educació En Valors

L’educació en valors és compresa com el procés de posar a l’abast dels alumnes tota mena d’elements amb el fi de què aprenguin a desenvolupar una vida plena i alegre on a més a més, col·laborin en el benestar comú de tots aquells individus que integren o no les seves vides. L’educació en valors és una eina imprescindible i essencial per a la societat, sobretot per als infants. És substancial formar a les persones des de ben petites a través de valors que defensen i promouen un estil de vida plenament saludable i beneficiós. Tal com es reflecteix al *currículum educació primària, Generalitat de Catalunya, Departament d’Ensenyament, gener 2015* vivim en un món complex i aquest requereix la tasca de formar a les persones a través d’actituds, valors, respecte dels drets de les persones i sobretot unes condicions de vida dignes de viure que permetin desenvolupar una coexistència sana.

El concepte de valor és un terme que sempre ha estat present des dels inicis de la humanitat. Segons defineix López, T., (2019) *els valors des d'un punt de vista socioeducatiu són considerats referents, pautes que orienten el comportament humà cap a la transformació social i la realització de la persona.*

Depenent de l'època aquests valors sorgeixen amb un significat especial o un altre, canvien o desapareixen segons l'època. López, T., (2019). Cal tenir clar que els mateixos criteris que estableixen un valor per tant, també són canvians i dinàmics. És a dir, en una determinada època els valors es poden establir d'acord amb criteris estètics, religiosos o culturals entre d'altres. Tal i com afirma López, T., (2019) els valors tenen una connotació i *significat social*. Aquest mateix *significat social* és el que distingeix els *valors tradicionals* com poden ser els costums o tradicions dels *valors moderns* divulgats per la societat actual. Traslladar l'educació en valors a les aules permet treballar a través de mètodes com són el diàleg o mecanismes pedagògics i socials que permeten una construcció personal real i segura de la persona. Quan es vinculen els valors amb les noves tecnologies es dona pas al fenomen o esdeveniment d'acceptar o rebutjar tots aquells criteris i opinions procedents de mitjans tecnològics. Tal com s'esmenta al *currículum educació primària, Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament, gener 2015* és necessària treballar des de les aules un *pensament independent i autònom que pugui contrastar de manera crítica les opinions dels altres* i que són divulgades per diferents canals.

Des de l'educació en valors a l'escola s'ha de dotar a l'alumnat d'habilitats transversals per a totes les etapes. És necessari treballar des de l'autoconeixement i partir de la *clarificació* com estableix López R., (2019) perquè l'individu pugui reflexionar i ser conscient dels aspectes que motiven que el seu comportament sigui d'una determinada manera en lloc d'un altre. És important tenir clar en tot moment que els valors a l'aula *"no s'ensenyen sinó que s'aprenen"* López. R., (2019).

Tenir valors va molt més enllà de formular una sèrie d'habilitats i capacitats adquirides o auto designar-se certs valors. Aquests es veuen reflectits en el comportament de la persona, les seves actuacions, tracte i capacitat de judici entre d'altres. Una altra consideració que planteja l'autor és que *“S'aprenen els valors quan es senten.”* Una de les virtuts destacable de les persones és la capacitat d'experimentar i sentir. Aquesta capacitat permet viure, percebre i sentir emocions tant de forma individual com de forma conjunta amb aquells l'exterior. En l'actualitat a través de la incorporació *“de les TIC aquest permet seguir sentint i emocionar-se des de la distància”* López. R., (2019) a través dels diferents recursos i formes en què es presenta i posa a l'abast de la població. Per tant, aquesta eina és una metodologia mitjançant la qual es poden adquirir valors perquè les TIC permet sentir a l'instant.

Aquesta condició possibilita adquirir valors a través d'ella i fomenta interès per la immediatesa que proporciona i per les diverses opcions que permet descobrir mitjançant l'experimentació de l'infant que es mostra curiós i amb iniciativa. Les aules habilitades amb tecnologies són en conclusió un agent actiu que pot treballar la transmissió de valors associats a aprendre la importància de la solidaritat, compartir, el valor del diàleg, la capacitat d'empatia i comprensió de les persones que els envolten a més a més, de treballar valors de tolerància i respecte. Per a iniciar aquest procés és necessari aprendre a aprendre mitjançant les tecnologies.

Efectes De Les TIC Dins Les Aules

Els efectes dins de les aules d'acord amb Marqués, J., (1996) a partir de l'ús de les TIC dins les aules es destaquen els següents;

- *“Funció informativa: es presenta una informació estructurada de la realitat.*
- *Funció instructiva: orienta l'aprenentatge dels estudiants facilitant l'assoliment de determinats objectius didàctics.*
- *Funció motivadora: els estudiants se senten atrets per aquest tipus de material.*

- *Funció avaluadora: la majoria d'aquests recursos ofereix un constant feedback sobre les actuacions dels alumnes, corregint de forma immediata els possibles errors d'aprenentatge, presentant ajudes addicionals quan les necessiten, etc.*
- *Funció investigadora: molts recursos TIC ofereixen interessants entorns on investigar, buscar informacions, relacionar coneixements, obtenir conclusions, compartir i difondre informació, etc.*
- *Funció expressiva: els estudiants es poden expressar i comunicar a través de l'ordinador generant materials amb determinades eines, utilitzant llenguatges de programació, etc.*
- *Funció metalingüística: els estudiants poden aprendre els llenguatges propis de la informàtica.*
- *Funció lúdica: el treball amb ordinadors té per als alumnes en molts casos connotacions lúdiques ,però, a més, els programes solen incloure determinats elements lúdics que reforcen la motivació de l'alumnat.*
- *Funció innovadora: suposa utilitzar una tecnologia recentment incorporada als centres educatius que permet fer activitats molt diverses, alhora que genera diferents rols tant en els professors com en els alumnes i introdueix nous elements organitzatius a la classe.*
- *Funció creativa: la creativitat es relaciona amb el desenvolupament dels sentits (capacitats d'observació, percepció i sensibilitat), amb el foment de la iniciativa personal (espontaneïtat, autonomia, curiositat) i el desplegament de la imaginació (desenvolupament de la fantasia, la intuïció i l'associació)."*

Tal com s'observa en l'anàlisi de Marqués, J., (1996) es destaquen deu efectes que sorgeixen de l'ús de les TIC. Els efectes ocasionats han estat evidenciats per part de diferents docents que imparteixen ensenyament en infants d'educació infantil i primària a la Província de Barcelona, a través d'un estudi de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Metodologia

La metodologia seleccionada pel present article ha estat la qualitativa a través de l'ús de qüestionaris reflexius de forma telemàtica per part de docents de diferents centres educatius. El motiu d'haver-se realitzat telemàticament es troba en la situació d'emergència sanitària generada per la Covid-19. El perfil elegit ha estat el de docents que presenten un recorregut professional més extens i una major experiència, per un altra banda, docents graduats i incorporats recentment al món laboral. Aquest criteri de selecció permet realitzar una comparació entre els dos grups. La mostra seleccionada per tant, ha estat significativa i aleatoria amb un total de set participants.

Els qüestionaris reflexius han estat elaborats a través de la plataforma Qualtrics. Inicialment, s'havia escollit Google Forms però després de fer recerca sobre aquesta i descobrir que la seva política de privacitat no respecta la confidencialitat dels participants, s'ha seleccionat Qualtrics, una companyia privada especialitzada en l'elaboració d'enquestes i recopilació d'informació que a més té una política de privacitat que respecta els drets de confidencialitat de tots els seus participants.

El procediment ha estat el següent. Prèviament s'ha contactat amb els diferents centres i proposat la possibilitat de realitzar els diferents qüestionaris. Seguidament s'ha contacta a través de persones conegudes amb el segon grup seleccionat per a la realització del qüestionari. Un cop assolit l'objectiu del nombre de participants necessaris l'enquesta va ser tancada i es va procedir a realitzar una recopilació de les dades.

Resultats: Anàlisi i Discussió Dels Qüestionaris Reflexius

Els resultats obtinguts a través del qüestionari reflexiu realitzat pels docents ha estat dividit en dos subgrups. Per una part les respostes donades pel grup A, integrat per docents que presenten una trajectòria més extensa i el grup B, on es caracteritza per la presència de docents graduats i incorporats recentment.

Adequació de les TIC a l'aula

L'arribada de les TIC a les aules ha implicat una adaptació i integració d'aquesta eina en les diferents competències i assignatures impartides per part de tots els professionals. Aquesta incorporació ha comportat canvis i modificacions inesperades així com, una adhesió adequada i correcta en altres casos. La resposta obtinguda pel grup A davant la pregunta *Penses que la implementació de les TIC a les aules ha estat un procés gradual i adaptatiu en tot moment?* ha estat no argumentat la falta de mecanismes competents per a la seva incorporació. El grup B ha afirmat que ha estat un procés gradual i adaptatiu.

Durant el procés de incorporar progressivament aquesta eina tecnològica a les aules del cicle inicial els docents del grup A manifesten de forma unànime la falta de mecanismes i mètodes per realitzar aquesta tasca paulatinament. El motiu es troba segons indiquen en la sensació de sobrecarrega en la que s'han sentit recorrent a la recerca, combinació de metodologies i pràctiques tradicionals per poder incorporar les TIC en el procés d'ensenyament a l'aula gradualment. Per tant, han transmès la seva insatisfacció per no haver disposat d'una implementació de forma progressiva i flexible inicialment i a més a més, no haver disposat de recursos suficientment competents per la tasca. Respecte el grup B s'afirma de forma rotunda una correcta implementació de les TIC assegurant un procés gradual i adaptatiu en tot moment. Darrera d'aquesta afirmació tan rotunda possiblement es troben les capacitats i competències adquirides prèviament per part d'aquest grup en el procés de formació. És important tenir present que aquest grup, degut a la seva recent incorporació i graduació no han experimentat un pràctica docent que no incorpori les TIC com a eina ja que són generacions amb un contacte constant i permanent amb les TIC.

Avantatges i desavantatges

En l'apartat anterior s'han presentat les evidències sobre el procés d'implementació de les TIC a les aules. Seguidament es presenten els

avantatges i els inconvenients definits pels docents davant la incorporació d'aquesta eina i recurs educatiu. La pregunta formulada ha estat la següent: *A continuació podries esmentar dos avantatges i dos desavantatges de les TIC i la seva incorporació a les aules?*

El grup A ha destacat com avantatge: *“Disponibilitat de varietat de recursos on-line amb la possibilitat d’assolir diversos objectius amb un únic recurs i ofereix rapidesa.”*

(Docent grup A)

Com a desavantatge: *“Pot arribar a utilitzar-se de forma negativa i a vegades ens trobem només amb un únic recurs disponible. En el cas de tenir alumnes que parlen un idioma diferent al català. Resulta molts cops complicat trobar recursos orals o escrits on es disposa de la possibilitat de canviar l’idioma o oferir un recurs diferent per a facilitar la comprensió.”*

(Docent grup A)

Respecte el grup B la resposta donada ha estat:

Com a avantatge: *“Recursos atractius i motivadors per a l’alumnat. És motivador i interessant.”*

(Docent grup B)

Com a desavantatge: *“És necessari l’equipament i els coneixements. Comporta distraccions i té un preu elevat.”*

(Docent grup B)

Tal i com destaca el grup B el cost dels recursos tecnològics segueix sent molt alt. Aquest aspecte limita i comporta una clara barrera per accedir a l’ús de les TIC per part de diferents centres amb recursos limitats i també, des de la posició del mateix alumna. I destaquen com a desavantatge la important capacitat de distracció que comporta arribant al punt de desviar i fins i tot, en alguns casos, a aïllar complement a l’alumnat i per tant, allunyant-se completament de l’objectiu inicial de ser una eina i recolzament educatiu.

Com avantatge, el grup A destaca la possibilitat de transmetre a través d'un únic recurs diferents aprenentatges i valors. Un clar exemple es troba en el cas de la plataforma Kahoot, entre els docents enquestats, del grup A es destaca l'ús d'aquesta. Principalment permet treballar simultàniament i repassar coneixements i requereix de concentració i rapidesa en cada resposta.

Formació professional i continuada

En aquest apartat es planteja la necessitat de disposar d'una formació continuada i la presència d'un professional per a fer un ús correcte i competent de les TIC. La primera pregunta formulada ha estat: *Disposeu d'una formació continuada per treballar i seguir innovant a través de l'aplicació de les TIC a les aules?*

En resposta a aquesta pregunta, en el cas del grup A alguns dels docents han respost "Sí" a diferència d'altres que diuen "No".

(Docents Grup A)

El grup A ha contestat conjuntament "Sí".

(Docents Grup B)

La segona part d'aquesta pregunta ha estat: *Consideres necessària la presència d'un professional especialista en les TIC per a fer front al manteniment i suport de l'equip docent?*

El grup A ha respost unànimement "Sí".

(Docents Grup A)

El grup B ha respost també un cop més "Sí".

(Docents Grup B)

La figura d'un especialista en l'ús de les TIC és per tant, necessària en el cas dels dos grups. A través d'aquesta mancança detectada es fa evident la falta de formació i competències per a fer ús de l'eina. En contraposició a la primera pregunta, s'observa que entre el primer grup alguns docents afirmen rebre formació a diferència d'altres que no. Possiblement aquesta formació

continuada que afirmen alguns docents es rebuda fora de l'àmbit professional a través de cursos en línia o altres formacions adquirides de forma individual.

Recursos tecnològics disponibles

El material tecnològic del que disposa cada centre és un element clau en tot el procediment. Condicionarà en tot moment el procés i sense dubte, podrà ser un aspecte que afavoreixi el procés o l'empitjori. La pregunta proposada ha estat: *Seguidament podries esmentar els recursos tecnològics (aules informatitzades, pissarres digitalitzades, ordinadors i altres recursos) dels que es disposa per a treballar des de les aules les competències i assignatura/es que treballes amb l'alumnat? Cal realitzar un desplaçament a una aula informatitzada? Fer-ho comporta un avantatge o inconvenient?*

Per part del grup A no ha hagut resposta dels participants.

La resposta donada pels docents del grup B ha estat: *“Es disposa d’una aula d’informàtica a la qual cal desplaçar-se, una pissarra digital en la mateixa aula, tablets que s’han de reservar. En general aquests materials transmeten els missatges de forma més visual i són motivadors.”*

Docent grup B

L'abastiment de recursos i materials tecnològics és clau en aquest procés d'incorporar les TIC. En el cas de no disposar de suficients materials i haver de limitar el seu ús pot generar un sentiment d'exclusió en aquells alumnes que no en puguin fer ús de manera desitjada o que es vegin obligats a fer-ho en parelles. En el cas de fer-ho d'aquesta manera, sense dubte, l'impacte causat serà diferent. En canvi, si cada alumna disposa d'un material assignat aquest fet incidirà de forma positiva i podrà augmentar la seva motivació i ganes d'aprendre.

La presència d'efectes i condicions socials diverses tenen també una influència directa sobre l'ús de les TIC. En el cas de que es requereixi des del centre educatiu a l'alumnat l'adquisició de material tecnològic per a poder

complementar la tasca realitzada a l'aula i reforçar-ho des de casa existeixen diferents situacions que ho poden impedir o complicar. A continuació es planteja la següent pregunta per a conèixer l'enfocament dels docents: *Creus que les TIC han posat en evidència les desigualtats socials de l'alumnat i dels mateixos centres escolars?*

La resposta donada per part del grup A ha estat "Sí".

(Docents grup A)

Per part del grup B la resposta ha sigut: *"Sí, sobretot en aspectes econòmics"*.

(Docents grup B)

Tal com s'afirma i d'acord amb la resposta del grup B entre les diferents problemàtiques socials que pot arribar a ocasionar es troba la manca de recursos econòmics. Com s'ha comentat anteriorment, els preus dels materials tecnològics es força elevat i limita la seva adquisició. Altres efectes a nivell social que pot arribar a generar aquesta eina és crear un aïllament dins del mateix grups d'iguals, arribar a reforçar trastorns mentals o aguditzar-los. També hi ha la possibilitat de que l'infant faci un ús indegut de les TIC a l'aula. De la mateixa forma que les tecnologies permeten accedir a multitud d'elements i competències enriquidores i valuoses també són la porta d'entrada a un espai menys beneficiós pels infants. Un ús abusiu i no supervisat pot arribar a construir estereotips socials inadequats (Dickerman, Christensen, & Kerl-McClain, 2008). Per un altra banda, d'acord amb Bacigalupa C. (2005) les tecnologies en situacions on es faci un ús abusiu ocasionen un efecte en la socialització perjudicial.

Conclusió

El present article pretén transmetre i recollir aquells elements que a escala social han influït i canviat el procés educatiu a causa de l'ús de les TIC dins les aules.

A través de l'anàlisi dels diferents enfocaments i evidències transmeses pels docents enquestats i els elements teòrics consultats s'han detectat

diversos aspectes socials i desigualtats causades per la presència de les TIC que comporten un efecte directe sobre els infants. Tanmateix, s'han identificat diferents aspectes que afavoreixen i han millorat les metodologies tradicionals utilitzades en les aules. A partir d'aquestes anàlisis es plantegen un seguit de propostes a continuació.

Es presenta la possibilitat d'oferir subvencions, descomptes o diferents suports en l'àmbit econòmic per a facilitar l'adquisició i accés als recursos tecnològics per part de tota la població i reduir les barreres i limitacions existents. Per altra banda, És important replantejar la formació rebuda per part dels professionals oferint nous mecanismes i tècniques per a disposar d'un millor domini de les TIC.

La darrera proposta és establir una formació continuada per afavorir l'aprenentatge de nous mètodes i innovació per part dels docents.

Bibliografia

Adrián Serrano, J. E. (2008). *El desarrollo psicológico infantil: áreas y procesos fundamentales*. Universitat Jaume I. Servei de Comunicació i Publicacions. <https://elibro-net.sabidi.urv.cat/es/ereader/urv/101987?page=3>

Alderete, M., & Formichella, M. (2016). El acceso a las tic en el hogar y en la escuela: su impacto sobre los logros educativos. *Revista de Economía del Rosario*. V. Published. https://ri.conicet.gov.ar/bitstream/handle/11336/50730/CONICET_Digital_Nro.4a_fc5de4-8c19-4c85-8759-2370700127bc_h.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Bacigalupa, C. (2005). The use of video games by kindergartners in a family childcare setting. *Early Childhood Education Journal*, 33(1), 25-30.

Bernete F., & Graells M., (2012) *Usos de las TIC, Relaciones sociales y cambios en la socialización de las y los jóvenes*. Universidad Complutense de Madrid. Proyectos.

https://www.researchgate.net/publication/45413241_Usos_de_las_TIC_Relaciones_sociales_y_cambios_en_la_socializacion_de_las_y_los_jovenes

Bordignon, N. (2005). El desarrollo psicosocial de Erik Erikson. El diagrama epigenético del adulto. *Revista Lasallista de Investigación*, 2(2).

<https://www.redalyc.org/pdf/695/69520210.pdf>

Castells, B., Bolonio, D., & Diaz (2001). *Vídeo-tutoriales y su influencia en el aprendizaje* (No. COMPON-2019-CINAIC-0062).

<https://zaguan.unizar.es/record/84581/files/062.pdf>

Conference Proceedings EDUNOVATIC 2018: 3rd Virtual International Conference. (2018). Adaya Press.

<https://books.google.es/books?id=s3maDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=es#v=onepage&q&f=false>

Dickerman, C., Christensen, J., & Kerl-McClain, S.B. (2008). Big breasts and bad guys: Depictions of gender and race in video games. *Journal of Creativity in Mental Health*, 3(1), 20-29.

Fernández, J. T., & Pérez, K. V. P. (2018). Nuevos escenarios y competencias digitales docentes: hacia la profesionalización docente con TIC. *Profesorado, revista de currículum y formación del profesorado*, 22(1), 25-51.

https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/56739096/Educacion_XX1_21.2_2018-wit-h-cover-page-v2.pdf?Expires=1623532001&Signature=F5DZOHMR5Kx2c~ILR

2aUJz4ZlxLo3bOzkmeDxgyjr9NYpHPlujruRaQZBYEoRL4aORovfD9uThHx9bJ
X5YjUWSawzxDTxiWDBellCuqISwrDbdStCax2p7isumtGj~2N89mUp5mfRlohO
JEpsA3DHP~Jiy~TECGsgXpNCxYyOh4GYns5tl8warqX-uQBRnLtRi9NAyAtEr
EM~DXSX9kkm7kvAJkBMD7e3DaaBIULqEUxrCuaLMEuPzRQUAZpgS4gfB76
8mwPj8cVFhxFuJC36sUCOQvGMMy0-KR8esEhKPa~FdZ1H2ej0Hhvv~PNGgf~
74ydc~Tar3XI-mKd4yZO8yA__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA#pag
e=395

Flores, E. (2010). *La escuela como agente de socialización en los niños*
(Bachelor's thesis). Retrieved from
<http://dspace.ucuenca.edu.ec/handle/123456789/2349>

Pérez, G. (2006). EL DESARROLLO DEL EGO. SUS OCHO ETAPAS
SEGÚN ERIK ERIKSON. *Universidad Autónoma Nacional de México*.
[http://files.uladech.edu.pe/docente/32906377/psicologia_del_desarrollo_enferm
eria/sesion05/peccleculiacan_mazatlanpri_lec_21.pdf](http://files.uladech.edu.pe/docente/32906377/psicologia_del_desarrollo_enferm
eria/sesion05/peccleculiacan_mazatlanpri_lec_21.pdf)

Herrán, A., & Fortunato, I. (2017). La clave de la educación no está en
las nuevas Tecnologías de la Información y la Comunicación (TIC). *Acta
Scientiarum*. Published.
[https://repositorio.uam.es/bitstream/handle/10486/680794/clave_herran_as_20
17.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://repositorio.uam.es/bitstream/handle/10486/680794/clave_herran_as_20
17.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

J. Sánchez & R. Saez & M. Muñoz (2012) *El profesorado de Educación
Primaria ante las TIC: realidad y retos*. Facultad de Educación. UA

https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/25213/1/el_profe._de_educ._primaria_ante_las_TIC.pdf

Larry Cuban *La introducción de las TIC no demuestra que el alumnado aprenda mejor* Autores: Fernando Hernández, Juana María Sancho Gil. Cuadernos de pedagogía, ISSN 0210-0630, N° 411, 2011, págs. 40-45

López, R. (2011). *EDUCAR EN VALORES*. Adice.

<http://190.57.147.202:90/jspui/bitstream/123456789/662/1/EDUCAR-EN-VALORES.pdf>

Marqués, P. (1996). El software educativo. *J. Ferrés y P. Marqués, Comunicación educativa y Nuevas Tecnologías*, 119-144.

https://recursos.salonesvirtuales.com/assets/bloques/educativo_de_pere_MARQUES.pdf

Mominó, J., & Sigalés, C. (2017). *El impacto de las TIC en la educación: Más allá de las promesas*. Editorial UOC.

https://books.google.es/books?hl=es&lr=&id=Hw_uDQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT19&dq=impacto+de+las+tecnologias+educativas&ots=Rbvz_vSXib&sig=IR7gBNOTpSW1c9I6dbS6wC5hQ#v=onepage&q=impacto%20de%20las%20tecnologias%20educativas&f=false

Moncada, J., & Chacón, A. (2012). El efecto de los videojuegos en variables sociales, psicológicas y fisiológicas en niños y adolescentes. *RETOS. Nuevas Tendencias en Educación Física, Deporte y Recreación*, 21.

<https://www.redalyc.org/pdf/3457/345732287009.pdf>

Musitu, G., Moreno, D., & Martínez, M. (2004). LA ESCUELA COMO CONTEXTO SOCIALIZADOR. *Universitat de València*. Published.

<https://www.uv.es/lisis/maria/climasocial.pdf>

Payà, A. (2015). Història de l'Educació 2.0 i Història de l'e-Educació Les TIC i les xarxes socials al servei de la docència historicoeducativa. *Fundación Dialnet*. Published. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5500883>

Pilar, M. & Navarro, I. (2011) *Psicología del Desarrollo Humano*. Fundación Dialnet.

Prieto, V. (2011). Impacto de las tecnologías de la información y las comunicaciones en la educación y nuevos paradigmas del enfoque educativo. *SciELO Cuba*. Published. http://scielo.sld.cu/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0864-21412011000100009

Rapaport, D. (1959) *La autonomía del ego*. En R. P. Knight, y C. R. Friedman (Eds.) *Teoría Psicoanalítica*. Buenos Aires: Hormé, 1961. <https://ampiep.org/revista-imagen-psiconalitica/geopolitica-de-la-psicologia-del-yo-contribuciones-de-david-rapaport-al-psicoanalisis/>

Robles, B. (2008). La infancia y la niñez en el sentido de identidad. Comentarios en torno a las etapas de la vida de Erik Erikson. *Revista Mexicana de Pediatría*, 75. <https://www.medigraphic.com/pdfs/pediat/sp-2008/sp081g.pdf>

RTS. (2020). *Revista de Treball Social*. <https://www.revistarts.com/>

J.H. Herbart, J. F Froebel & Comenius (1986) *Educación, Pedagogía y cultura. (Aproximación a un concepto) b. La educación en el Medio Antiguo*
https://repositorio.so.ucr.ac.cr/programas_educacion/educacion/2008/ii-ciclo/ED0032_INTRODUCCION_A_LA_PEDAGOGIA_II0001-II_Ciclo-2008.pdf

Rubio, M. (2020). *Les noves tecnologies: el futur de l'educació*.
Universitat de Barcelona Facultat d'Educació.
http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/167366/1/tfg_marta_rubio_hernandez.pdf

S.C.P. (2017). *Currículum educació primària*. Servei d'Ordenació Curricular d'Educació Infantil i Primària.
<http://educacio.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/curriculum/curriculum-ed-primaria>

Tedesco, J. (2015). TIC i educació. Renovar el debat. *Fundación Dialnet*.
Published. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5236264>

U.I.V. (2015). *En qué consiste la educación en valores*. Universidad Internacional de Valencia.
<https://www.universidadviu.com/es/actualidad/nuestros-expertos/en-que-consiste-la-educacion-en-valores>

Zarazaga, J. (2006) *Educación y nuevas tecnologías en la sociedad del conocimiento* . Fundación Dialnet. núm. 209
<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1456661>

Justificació Revista

La revista selecciona per la publicació del present article és la Revista de Treball Social que pertany i és editada pel Col·legi de Treball Social de Catalunya. Aquesta revista té com a objectiu promoure pràctiques i transformacions en la intervenció social a través de la publicació d'articles de caràcter reflexiu, crític i enriquidor des de l'any 1960. Entre les seves publicacions destaquen *investigacions originals, treballs teòrics i experiències pràctiques relacionades amb el treball social, els serveis socials i les polítiques socials*. (RTS, 2020)

El motiu d'elecció és degut a la tipologia d'articles i enfocament que defensa la revista. Entre les diferents revistes consultades, un cop revisades les diverses publicacions he considerat aquesta la més idònia pel meu article. Presenta varietat d'articles sobre aspectes estretament relacionats amb els infants i el rol de l'educació des de diferents enfocaments així com la importància de les diferents normatives aprovades i vinculades amb el treball social i la infància. Per tant, he considerat oportuna la selecció d'aquesta revista perquè a través del meu article tinc l'oportunitat de poder aprofundir i aportar una visió variada del que ja ha presentat la revista incorporant l'impacte social generat per les tecnologies dins de les aules d'educació primària.

A més a més, a diferència d'altres revistes, he pogut comparar els criteris i requisits de publicació i he decidit fer-ho en aquesta perquè el conjunt de normes i bases m'han semblat adequats i idonis per al tipus d'article que presento. El fet que l'estructura de l'article estigui tan ben descrita i concretada considero que facilita el procés d'elaboració evitant confusions i desviacions.